

voermethoden

special

Hoe voeren de Nederlandse en Vlaamse melkveehouders hun koeien? Arbeidsgemak is doorgaans de belangrijkste reden voor het gekozen voersysteem, zo blijkt uit verschillende onderzoeken. Tijmen van Zessen doet verslag van de praktijk: zes veehouders met ieder zijn eigen keuze.

De meeste koeien in Nederland en Vlaanderen krijgen het winterrantsoen via een voerdoseerwagen of voerbak voorgeschoteld. De hoge kostprijs lijkt de opmars van de voermengwagens te stuiten.

Het is niet zo vanzelfsprekend dat veehouders kiezen voor een voermengwagen wanneer het oude voersysteem aan vervanging toe is. Gemengd voeren geeft weliswaar weinig selectiemogelijkheden voor de koe zodat iedere hap voer een evenwichtig rantsoen bevat, maar het brengt wel een kostenplaatje met zich mee. Dat het percentage veehouders met een voermengwagen in Nederland anno 2003 nauwelijks is toegenomen ten opzichte van 1999 heeft daarom volgens Bert Kuiper van Schuitemakers machines b.v. uit Rijssen vooral te maken met de kostprijs. 'Ik vraag me af voor hoeveel bedrijven het in Nederland kostprijs technisch echt interessant is om met een voermengwagen te voeren. De extra kosten moeten terugverdiend worden met een hogere productie of door lagere voerkosten. Maar er zijn niet zoveel bedrijven die door het toevoegen van goedkopere, enkelvoudige producten aan het rantsoen de meerkosten van een voermengwagen kunnen terugverdienen. Voor deze groep is de voerdoseerwagen een alternatief.'

In opdracht van Veeteelt werd afgelopen zomer aan zowel Vlaamse als Nederlandse melkveehouders gevraagd via welk voersysteem zij de koeien in de winterperiode voeren (zie kader pagina 42). De opmars van de voermengwagen lijkt gestuit. Het meest populair in België zijn de voer- en uitdraaibakken terwijl in Nederland de blokkendoseerwagens geliefd zijn. 'Veehouders in België werken vaak met oude bedrijfsgebouwen', zo verklaart Erwin Willems, medezaakvoerder van mechanisatiebedrijf VDW in het Belgische Waarschoot. 'Stallen zijn omgebouwd van aanbindstal tot ligboxenstal en dikwijls passen hier geen grote machines zoals een voermengwagen door. Voeren met behulp van de combinatie van een voerbak voor maïs en een grasklem op de bobcat is hier heel gangbaar.'

In Nederland heeft de voercontainer volgens Kuiper juist de langste

verdelen met de vork

Mart Brandwijk, Streefkerk, 75 melkkoeien:

'Met de vork verdelen is verreweg het voordeligste systeem'

'Een extra trekker heb je niet nodig en de blokken staan vlak voor de koeien.' Veehouder Brandwijk vindt dat kuilvoer met een vork verdelen een makkelijke manier van voeren is. De voergang van de zes jaar oude ligboxenstal zet hij in de winter twee keer per week vol met blokken kuilgras. De 75 koeien op het melkveebedrijf voert de veehouder allemaal met de hand, behalve het krachtvoer dat uit de voercomputer komt. Bang voor gezondheidsklachten is Brandwijk niet: 'Lichamelijk kunnen we het makkelijk aan. Binnen tien minuten hebben de koeien voor twaalf uur voldoende gras.' De belangrijkste reden waarom Brandwijk voor dit systeem kiest is de kostprijs. 'Het is verreweg het voordeligste systeem. Een hooivork kost me €25 en de kuilvoersnijder is al veertien jaar oud, die doet het voorlopig nog prima', zegt Brandwijk lachend. Steeds vaster aangereden kuilen — als gevolg van zwaardere werktuigen —ervaart de Zuid-Hollandse veehouder wel als een nadeel. De veehouder sluit niet uit dat hij ooit gemechaniseerd zal gaan voeren, maar een voermengwagen ziet hij niet zitten. 'Een mengwagen wordt interessant als er meerdere producten in beeld komen. Hij moet inpasbaar zijn op een bedrijf en dat is hij hier niet.'

blokkendoseerwagens

Jan Rolink, De Lutte, 70 melkkoeien:

'Door te kiezen voor een blokkendoseerwagen bespaar ik € 15.000'

De gloednieuwe blokkendoseerwagen van Jan Rolink staat in de startblokken voor het komende winterseizoen. Dit exemplaar is intussen het tweede op zijn bedrijf. Tien jaar geleden schakelde Rolink over op gemechaniseerd voeren. 'Ik voer 200 ton gras en 180 ton maïs per seizoen. Dat gewicht ging destijds allemaal over m'n lichaam. Collega's jonger dan 50 jaar hadden last van rugklachten en versleten knieën. Dat zet je wel aan het denken', vertelt de veehouder, die €12.000 voor de machine betaalde. Met dat bedrag kan Rolink het rantsoen van 70 procent gras en 30 procent maïs flexibel voeren. 'De blokken gras en maïs zet ik voor een paar dagen tegelijk met een kuilhopper klaar. Na het melken voer ik het vee in slechts twintig minuten.' De machine lost het voer in rap tempo en verbruikt volgens Rolink weinig energie. 'Een voermengwagen vraagt meer onderhoud en vermogen waardoor ik een duurdere trekker aan moet schaffen', verklaart de veehouder, die de voermengwagen wel als een serieuze optie heeft overwogen. 'De voorlichter rekende uit dat de melkproductie van 7000 kg per koe, 1000 tot 1200 kg zou moeten stijgen om de aanschaf van een voermengwagen rendabel te maken. Door te kiezen voor een blokkendoseerwagen bespaar ik nu 15.000 euro.'

tijd gehad. 'De capaciteit is doorgaans te beperkt. Voor bedrijven met 40 tot 50 koeien gaat het nog prima, maar er grotere koppels mee voeren vraagt te veel tijd.'

Weekend steeds belangrijker

Vergroten van het arbeidsgemak wordt het meest genoemd als reden voor de aanschaf van een nieuw voersysteem, zo leert het Veeteeltonderzoek. In het rijtje van arbeidsbesparing past de blokkenschuif of het schuifvoerhek heel goed. Een keer in de week de voergang volrijden met ruwvoer waarna het voeren slechts een kwestie van een druk op de knop is. Negen procent van de ondervraagden voert inmiddels met het arbeidsbesparende systeem. Hans van Blokland, eigenaar van Agri Com: 'Je merkt dat voor ondernemers het weekend steeds belangrijker wordt. Door de week is er hulp van een medewerker, maar in het weekend staat de veehouder er alleen voor.' Volgens Blokland is het overigens niet de bedrijfsgrootte die bepalend is om wel of geen blokkenschuif aan te schaffen. 'We hebben het systeem aan zowel grote als kleine bedrijven verkocht. Het is een totaalbeeld van arbeidsbesparing, gemak, kostprijs en bedrijfssituatie. Wie vier of vijf bijproducten voert zal toch eerder kiezen voor andere systemen. Veehouders moeten er wel meer werken. Een constante voerkwaliteit is bijvoorbeeld erg belangrijk. Een lekker maïskuil naast een vieze graskuil, dat gaat gewoon niet.'

In België is de blokkenschuif met vier procent minder populair dan in Nederland. Dat heeft volgens Willems van VDW te maken met de actualiteit van de bedrijfsgebouwen. 'In Nederland worden de meeste koeien onder één dak gehouden. Maar houd je de koeien in verschillende bedrijfsgebouwen zoals in België veel gebeurt, dan is het te kostbaar om in ieder stal zo'n schuif te plaatsen.'

Spannende voermengwagens

In tegenstelling tot Kuiper kan Erjen Stoevelaar van Stoevelaar Mechanisatie zich niet voorstellen dat het percentage voermengwagens niet groeiende is. 'Ons assortiment bestaat alleen uit voermengwagens, maar we merken niets van een verminderde vraag. Wel moeten we meer ons best doen om een voermengwagen uiteindelijk te verkopen, de magere melkprijs werkt ook door in de aanschaf van nieuwe machines, maar de interesse blijft groot. We merken dit jaar juist dat er meer vraag is naar zelfrijdende voermengwagens.' Stoevelaar somt de voordelen op. 'Snel, schoon en tot op de kilo nauwkeurig voeren. Vul je met een voorlader en je hebt nog 50 kilo maïs over in de bak, dan gooi je dat nog snel even in de voermengwagen in plaats van terug te rijden naar de silo. Met een zelfrijdende freesoermengwagen kun je tot op de kilo exact laden.'

Veehouders die interesse tonen voor een zelfrijdende voermengwagen hebben grote bedrijven en willen niet veel tijd kwijt zijn met het voeren. De kostprijs van zo'n machine zal wel de nodige veehouders doen twifelen, aangezien Stoevelaar aangeeft dat de kleinste zelf-

Veeteeltonderzoek: gemakkelijk en vooral goed koop voeren belangrijk bij keuze voersysteem

Opmars mengwagens gestuit

Veeteelt lezersonderzoek

Doseerbakken en -wagens blijven populair

Op de vraag 'Welk voersysteem past u in de stalperiode toe' die het onderzoeksbureau Environs in opdracht van Veeteelt aan Nederlandse veehouders stelde, werd de blokkendoseerwagen het meest genoemd. Het percentage voermengwagens is, vergeleken met de enquête van vier jaar geleden, gelijk gebleven.

In Vlaanderen, met zijn kleinere bedrijven, ligt het percentage voermengwagens met 15 een stuk lager. Daar zijn de uitkuilbakken en de doseerbakken in de hef achterop de trekker erg populair. Meer dan de helft van de ondervraagde veehouders voert op deze manier zijn koeien. Bij de keuze voor een bepaald voersysteem speelt in zowel Nederland als Vlaanderen het arbeidsgemak de grootste rol. Voor een klein percentage van de veehouders (drie procent in Nederland, vier in Vlaanderen) is het gebruikte systeem het enige geschikte voor de huidige bedrijfssituatie.

Tabel 1 – Veeteeltvraag: welk voersysteem past u in de stalperiode toe? (Nederland)

manier van voeren	percentage
voermengwagen	24
blokkendoseerwagen	39
blokkenschuif	9
u-snijder/kuilvoersnijder	22
anders	6

Tabel 2 – Veeteeltvraag: wat vindt u het grote voordeel van dat systeem op uw bedrijf? (Nederland)

voordeel	percentage
arbeidsgemak	62
goedkoop	31
constante voersamenstelling	10
enig geschikte systeem	3
geen selectie	1
anders	6
geen voordeel	3

Tabel 3 – Veeteeltvraag: welk voersysteem past u in de stalperiode toe? (Vlaanderen)

manier van voeren	percentage
voermengwagen	15
voerbak/uitdraaibak	56
blokkenschuif	4
u-snijder/kuilvoersnijder	19
anders	7

Tabel 4 – Veeteeltvraag: wat vindt u het grote voordeel van dat systeem op uw bedrijf? (Vlaanderen)

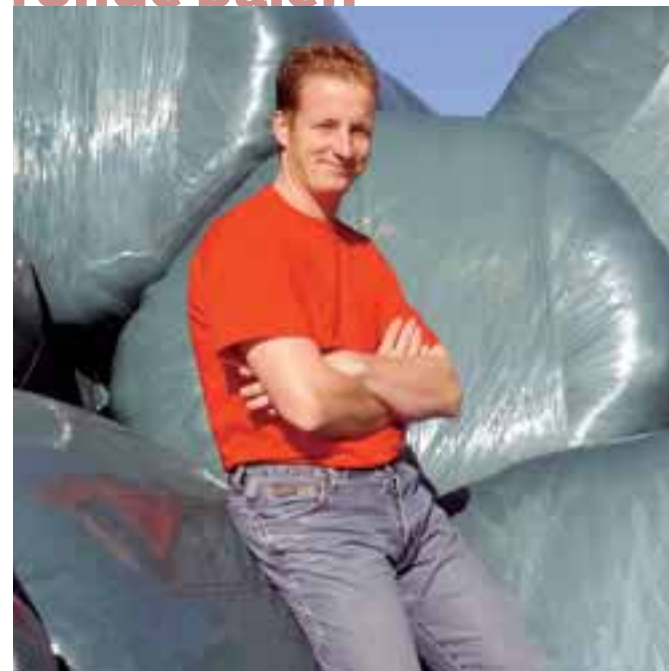
voordeel	percentage
arbeidsgemak	62
goedkoop	35
constante voersamenstelling	7
enig geschikt systeem	4
smakelijk rantsoen	8
anders	2

vullende, rijdende en lossende voerwagen 70.000 euro kost. 'Het is een heel bedrag, maar zet alles maar eens goed op een rijtje. Gezondere koeien, een hogere productie en goedkopere enkelvoudige producten. Bovendien vergeten veel veehouders de restwaarde. Een tweedehands voermengwagen van een goed merk brengt nog wel geld op.'

Kuiper van Schuitemaker is sceptischer over de restwaarde. 'Een voermengwagen vraagt veel vermogen. Al het vermogen dat je in de voermengwagen stopt, geeft slijtage en kost bovendien veel brandstof.

Het energieverbruik is bij een blokkenschuif van alle systemen het laagst. Ook prijstechnisch is het systeem concurrerend. 'Een schuif kan wel dertig jaar mee', verzekert Blokland. 'Het heeft ook niets te lijden, het draait hooguit twee, drie minuten per dag.' Toch kent ook het blokkensysteem zijn nadelen waardoor het systeem geen groter

ronde balen

Halbe Huitema, Gauw, 135 melkkoeien:

'Met balen ben je zo klaar'

Jaarlijks liggen er een slordige 1600 ronde balen op het erf van familie Huitema. 'Zeven jaar geleden zijn we er mee begonnen en dat beviel ons goed. Met balen ben je zo klaar. Het afdekken van de kuil kost ons geen tijd en we hoeven tijdens het voeren ook niet telkens het plastic terug te vouwen', meldt Halbe Huitema tevreden. Volgens Huitema verbetert de kwaliteit van het voer in balen bovendien. Broei en schimmel komen in balen niet voor en Huitema constateert bovendien dat er geen voerresten overblijven. De veehouder is het niet eens met de kritische geluiden over de kosten van gewikkelde balen, ongeveer € 8 per stuk op zijn bedrijf. 'Iedereen kijkt naar wat een rijkuil kost en vergelijkt dat met de kosten van balen. Niemand neemt de meerwaarde van balen in de vergelijking mee. In dat opzicht vinden wij dit juist een goedkoper systeem', pareert Huitema de kritiek. Hij voert de koeien naast gras ook nog maïs. Deze kuilt Huitema tussen de balen in die aan een kant de vorm van een piramide hebben. Balen waar de maïs tegenaan drukt bedekt de veehouder met plastic, zodat er op zijn bedrijf geen sleufsilos nodig is. De melkveehouder erkent dat er aan het systeem ook nadelen kleven. 'Het gras uit een baal komt van een willekeurige plaats in het perceel. De kwaliteit wisselt daardoor vaker.'

marktaandeel heeft dan vier jaar geleden. Sturen van het rantsoen zal met krachtvoer moeten gebeuren, de kans op broei is aanwezig en ook voerselectie door koeien kan moeilijk worden voorkomen. Blokland kent de beperkingen. 'Het resultaat is sterk afhankelijk van de ondernemer', aldus Blokland. 'Maar wie draagt de voermengwagen? De voorlichting en de voervertegenwoordigers. Voor hen is een voermengwagen een spannende machine die bovendien voor meer omzet kan zorgen. Een paar extra grondstoffen in het rantsoen mee laten mengen en kijken wat eruit rolt. Dat vinden ze prachtig. Een eenvoudig systeem met maïs, gras en krachtvoer, daar zijn die jongens snel op uitgekeken.'

Jaap van der Knaap

Dat een gekozen voersysteem sterk afhangt van de regio, blijkt wel uit een rondje langs voerspecialisten door het land. Zowel handwerk als voer men- gen lijkt streekgebonden.

Wanneer Floré Mulder, rundveespecialist van De Samenwerking uit Haastrecht zou boeren, dan koos hij voor een kuilvoersnijder met blokkendoseerwagen. 'Maïs wordt hier wel steeds meer verbouwd op de ruilverkavelingsbedrijven, maar voor alleen maïs en graskuil is een mengwagen echt niet nodig', vertelt Mulder, die in zijn werkgebied Het Groene Hart niet veel voermengwagens tegenkomt.

Mulder denkt dat twintig procent van zijn klanten wekelijks de stal volrijdt met kuilblokken en die vervolgens met de hand verdeelt. 'Het goedkoopste systeem, maar het is wel zwaar werk. Bovendien valt de voeropname niet altijd mee. Aan het einde van de week treedt er broei op en in minder goed geventileerde stallen komt de stallucht in het voer. Wanneer deze veehouders overstappen op doseerwagens zie je de voeropname van de koeien stijgen.' Met de hand voeren komt Geert Wouters, nutritionist bij Frans Mengvoerders in Erp niet tegen. 'Bedrijven met zes tot zeven ton melkquotum pakken echt de vork niet meer op', vertelt Wouters. 'Veel bedrijven hier in het oosten van Brabant hebben een hoge veebezetting. Het aandeel maïs in het rantsoen ligt toch al snel op 60 tot 70 procent. Om de ruwvoerderschaarste op de bedrijven op te vangen worden er veel bijproducten gevoerd. Dat kan het best met een voermengwagen omdat dan iedere hap een gebalanceerd rantsoen bevat. Dat is voerteknisch gezien de beste optie.'

Aangeknaagde paddestoelen

Vanwege de forse aanschafprijs van een voermengwagen zou Ben Braakman, teamleider en nutritionist bij Van Benthem Veevoerders in Vollenhove, gerust kiezen voor een goedkopere doseerwagen. 'Wanneer je goed laadt krijg je het rantsoen nog redelijk goed gemengd voor het voerhek. Zeker wanneer je weinig bijproducten voert gaat dat prima.' Bij een blokkenschuif of Weelink voerhek heeft hij vooral moeite met de doorgaans hoge bezettingsgraad aan het voerhek. 'Wanneer er twee kuilen of kuil en maïs gevoerd worden zie je op de voergang kuilblokken staan in de vorm van aangeknaagde paddestoelen omdat de sterkste koeien er het lekkerste tussenuit halen. De mindere restjes zijn dan voor de zwakkere koeien, dat kost uiteindelijk productie.' Ook het moeilijk kunnen sturen van het basisrantsoen vindt Braakman een bezwaar bij de blokkenschuif. 'Veehouders krijgen door mindere bemesting ook steeds vaker graskuilen met minder dan 14 procent

voerrobot

Walter en Corné Ansems, Hoogeloon, 60 melkkoeien:

'Eenvoudig kleine groepen nauwkeurig voeren'

'We renoveren op dit moment een deel van de stal, maar de automatische voermengwagen blijft.' Melkveehouder Walter Ansems is stellig in zijn mening. Onlangs introduceerde Fullwood in Engeland een automatisch voersysteem, maar Ansems nam een dergelijke installatie al in 1988 in gebruik. Op de voergang zit een geleiderail waarover de voerwagen zich door de stal beweegt. De veehouder motiveert zijn keuze duidelijk: 'Er was te weinig arbeid. Nu stel ik de computer in en voer ik precies wat ik wil. Het systeem kan tien verschillende diergroepen van een individueel rantsoen voorzien.' De voerwagen verstrekt het melkvee dagelijks vier keer een rantsoen van maïs (52 procent), gras (19 procent), aardappelpersvezel (16,5 procent) en drie soorten krachtvoer (12,5 procent). Twee tot drie keer per week plaatst Ansems de kuilblokken (maïs en twee soorten voordroogkuil) op een lopende band die het voer langzaam tegen een wals drukt. 'Deskundigen adviseren droge koeien in groepen te voeren, maar uit praktisch oogpunt zien veel boeren daar van af. De kracht van dit systeem is de eenvoud waarmee ook kleine groepen nauwkeurig zijn te voeren.'

ruw eiwit waardoor je moet corrigeren in je basisrantsoen. Dan heeft een gemengd rantsoen veel voordelen.'

Jaap van der Knaap

Voeren veelal handwerk in het Groene Hart

Regionaal voeren voermethoden

special